

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula II. Ad actu ad potentiam five ab esse ad posse valet consequentia

urn:nbn:de:bsz:31-102400

pi potest, ut & ipsum sit affirmativum, sed infinitum, ut si dicamus: Omnis creatura est potens non esse. E. est non ens; Petrus est potens non ambulare. E. est non ambulans.

XV. Ex quibus patet, quòd, sicut diximus: A posse esse ad esse non valet consequentia: ita & rectè dicamus: A posse non esse ad non esse, non valet consequentia. E. diversò autem à non posse esse, ad non esse, valida est consequentia.

REGULA II.

Ab actu ad potentiam, sive ab esse ad posse valet consequentia.

I. Duplex est potentia. Quaedam enim continetur in secundâ specie qualitatis, & vocatur Prædicamentalis? quedam autem non continetur in secundâ specie qualitatis, sed in aliis ejus speciebus, aut aliis etiam prædicamentis. Potentia enim Dei & potentia materiæ primæ, quæ receptiva est omnium formarum, cum sint ipsa substantia Dei & materiæ primæ, in Prædicamento qualitatis non continentur. Calor quoque importat potentiam calefaciendi, & scientiæ, aliiq; habitus inter potentias referuntur ab Aristotele IX. Met. text. 3. & 10. ad secundam tamen speciem qualitatis non pertinent. Continentur hæ potentia sub potentia, voce hæc transcendentaliter sumtâ.

II. Adsignant autem nonnulli id discriminis, quod potentia prædicamentales possunt cum suo actu conjungi, cum non tollatur calor seu potentia calefaciendi ab igne, cum calefacit, atq; sic etiam rectè dici, aliquem posse disputare, cum actu disputat: reliquas vero potentias cum actu conjungi non posse, se tolli eas, quando est actus, statuunt; cum homo non amplius sit ens potentia, quando est ens actu.

III. Hi non possunt nostram regulam prædicamentalem universaliter verâ habere, sed necessariò eam restringent ad potentiam prædicamentalem. Si enim reliquæ potentia non possunt simul stare cum actu, fieri non potest, ut ab actu ad eas valeat consequentia.

IV. Verùm nugæ hæ sunt. Nam potentia creandi in Deo simul stat cum actu creandi. & potentia materia, quâ potest habere in se formam, non tollitur, dum actu recipit formam. Et sequitur: Deus creat. E. potest creare. Materia recipit formam. E. potest eam recipere. Hæ tamen non sunt prædicamentales potentia, ut antea dictum est.

V. Sed jugulant quoq; se suo ipsorum gladio. Fatentur enim, calorem sive potentiam calefactivam ab igne non tolli, quando actu calefacit, & rectè dici, hominem posse disputare, cum disputat. At hæ potentia non sunt

præ

prædicamentales
mentales
specie quæ
tiam specie
tet artem
speciem

VI. R
amplius
frivola e
cit, non

disputat
tamen,

hiscæ po

VII.

distingui

inter esse

gat actu

non est.

plaus esse

templari

non vig

dens, q

habet,

philosof

oppositi

si respe

& non

pterea

autè, s

prædicamentales, sumtâ potentiâ prædicamentali tantum pro eâ, quæ est in secundâ specie qualitatis. Calor enim pertinet ad tertiam speciem, & cum posse disputare impotest artem sive habitum quendam, ad primam speciem refertur.

VI. Ratio adducta de homine, qui non est amplius ens potentiâ, quando est ens actu, frivola est. Nam & calor, quando actu calefacit, non est potentiâ calefaciens, & qui actu disputat, non est potentiâ disputans. Illi ipsi tamen, cum quibus nobis res est, fatentur, in hisce potentiam conjungi posse cum actu.

VII. Radix autem erroris est, quod non distinguunt inter *posse, vel habere potentiam, & inter esse potentiâ*: *Esse potentiâ* excludit & negat actum. Id enim dicitur potentiâ esse, quod non est, cum possit esse, ut potentiâ contemplans est, qui non contèplatur, cum possit contemplari, vigilans potentiâ, qui dormit, h'c non vigilat, cum possit vigilare, potentiâ videns, quod claudit oculos, aspectum tamen habet, quemadmodum IX. Met. r. II. Aristoteles philosophatur. Unde *actu esse & potentiâ esse*, oppositionem contradictoriam important, si respectu ejusdem sumantur, (cum actu esse, & non esse actu, contradicentia sint) & propterea de eodem affirmari non possint. Dico autem, *si respectu ejusdem sumantur, v.g. respectu*

calidi. Nulla enim res simul actu calida, & potentiâ calida esse potest. At si sumantur respectu diversorum, ut respectu calidi & frigidi alia est ratio. Est enim eadem res actu calida & potentiâ frigida, ut etiam *II. Phys. t. 8.* habetur. At *posse esse, vel habere potentiam, & esse actu* etiam ejusdem respectu non opponuntur, cum illud non excludat aut neget actum, sed ab eô abstrahat, & tùm cum actu, tùm cum negatione actus possit consistere: quemadmodum homo ambulare posse dicitur, sive ambulet, sive non ambulet. Unde nulla est consequentia: Homo, quando est ens actu, non est ens potentiâ. E. aliqua potentia non potest conjungi cum actu; sed hoc tantum sequitur ergò *esse potentiâ* non potest conjungi cum *esse actu*. Certè non sequitur: homo est ens actu, ergò est ens potentiâ, quia, ut dixi, ens potentiâ & ens actu, involvunt oppositionem contradictoriam. Sequitur tamen: Homo est, ergò potest esse. Vel: est actu ens. Ergò potest esse ens: quemadmodum de Deo utrumque rectè dico, & quod sit, & quod possit esse. Quod confirmatur ita; Quicquid necessario est, illud potest esse. Deus necessario est. E. potest esse. Minor est extra controversiam. Major probatur, quia, ut docet Aristoteles *de interpret. c. XIII.* hæc consequentia est legitima: *Necesse est esse; ergò possibile est esse.*

Quin

IX. C
argume
est, pot
esse, sur
falsa est
famesse
esse, id i
non pot
sibile est
cus vid
bile est.
Major e
se, id est
dens est
pro aq
se, & im
non est
minisc
imposs
IX.
Regula
ralissim
actu de
fana er
E. pote
lare; q
X. V
hæ con
castu. E.

IIX. Quin pro Regulâ nostrâ hoc propono argumentum: Hæ propositiones, omne quod est, potest esse, quoddam quod est, non potest esse, sunt contradictoriæ. Si ergò posterior falsa est, necesse est priorem esse veram. Falsam esse posteriorem probo. Quod non potest esse, id impossibile est esse. Quoddam quod est, non potest esse. E. Quoddam quod est, impossibile est esse. Conclusio est absurda, ut vel cæcus videt. Si enim id esset, quod esse impossibile est, jam impossibile non esset impossibile. Major est vera, quia quod non est possibile esse, id est impossibile esse, quod tùm per se evidens est, tùm *ex cit. loc.* Aristotelis liquet, ubi pro æquipollentibus habentur, *non possibile esse, & impossibile esse.* Sed quod nō potest esse, id non est possibile esse, quemadmodum ex terminis constat. E. quod non potest esse, id est impossibile esse.

IX. Patet autem tùm ex dictis, tùm aliàs, Regulam non solùm de *esse*, ut hâc voce generalissimâ significatur, sed & de quolibet *esse*, vel actu determinatori, esse intelligendam. Tàm sanæ enim sunt istæ consequentiæ: Est doctus. E. potest esse doctus. Ambulat. E. potest ambulare; quàm ista: Est. E. potest esse.

X. Verùm aliud hîc se offert dubium. Nā hæ consequentiæ videntur nullæ: *Lates sunt cocti. E. possunt coqui*, loquendô de iisdem lateribus.

ribus. Cocti enim lateres non possunt amplius coqui. *Hic homo est natus ex hisce parentibus. E potest ex iis nasci.* Quomodo enim potest homo nasci, quum sit senex?

XI. Sunt, qui distinguunt & dicunt, potentiam vel esse à naturâ, ut juncum flexilem, vel ab arte, ut coctos lateres. Quando potentia est à naturâ, eam non tolli præsentè actu, sed cum eò conjungi, atque hinc esse, quod juncum flexi retineant nihil ominis flectendi facultatem, quemadmodum ipsi loquuntur. Secundum hanc doctrinam valebit consequentia ab esse ad posse, cum potentia est à naturâ, ut, junci sunt flexi, E. possunt flecti. Quæ autem ab arte proficiuntur, non ita se habere ajunt. Neque enim coctos lateres posse coqui, cùm coctio accidens sit extrinsecus adveniens, non à primordiis laterum.

XII. Verùm nos calculum his nostrum ad-jicere non possumus. Nam quando homo nascitur aut natus est à parentibus, illa potentia non est ab arte, sed à naturâ, nihil ominis tamen non sequitur: *Hic homo natus est ex hisce parentibus. E. ex iis potest nasci.* Similiter & in lateribus potentia, quâ coqui possunt, est à naturâ, quamvis ars interveniat tanquam causa applicans.

XIII. Et quid est, quod dicant, lateres coctos non posse coqui, propterea quod coctio acci-

acciden-
bant ob-
sunt,, e-
non ipsi
stinctio
non dif-
juncô e-
non à p-
quâ fle-
tura pr-
ctitur, u-
homin-

XIV.
judican-
venien-
quiritu-
cedent-
pore a-
conver-
est, no-
sufficit,
fatis est
stratô in-
rabit, u-
tempo-
sufficit
Hinc co-
sunt cog-
gâ potest

accidens sit extrinsecus adveniens? Debe-
bant ostendere, potentiam, quâ coqui pos-
sunt, extrinsecus advenire, nempe ab arte,
non ipsam coctionem, quæ est actus. Nam di-
stinctione potentia rem explicare voluerunt,
non distinctione actus. Præterea & flexio in
juncō est accidens extrinsecus adveniens, &
non à primordiis junci. Potentia quidem,
quâ flecti juncus aptus est, ipsi insita est à na-
tura primordiis, sed flexio, sive actus, quō fle-
ctitur, utique est ab extrinsecō, ut à ventō vel
homine. Idem dicendum est de lateribus.

XIV. Nos rem planam & expeditam esse
judicamus; nempe ut argumentationes con-
venienter nostro principio sint constructæ, re-
quiritur, ut ratio ejusdem temporis in ante-
cedente & consequente habeatur. Quō tem-
pore alicui actus tribuitur, eō necesse est ipsi
convenire potentiam. Si actus olim futurus
est, non necesse est, potentiam jam esse, sed
sufficit, si & ipsa futura sit, & si actus olim fuit,
fatis est, si & potentia tunc fuerit, ut si, mon-
stratō infante, dicas, *hic olim egregie causas pera-
rabit*, ut hoc verum sit, non opus est, ut hōc
tempore vi & facultate dicendi polleat, sed
sufficit, si in futurum eam sibi acquisiverit.
Hinc consequentias: *lateres sunt cocti, ergo pos-
sunt coqui; hic homo nat⁹ est ex hisce parentib⁹, ergo
patet ex illis nasci, ex verō progignere falsū,*
mi-

mirum non est. Sic inferendum erat: *Latere sunt cocti. E. potuerunt coqui. Hic homo est natus. E. potuit nasci.*

REGULA III.

Cujus est potentia, ejusdem est actus.

I. Οὐκ ἔστι δύναμις, ἢ ἄνευ ἀγῶντος ἐνεργεία. Aristoteles *de somno & vigiliâ c. I.* Si verū hoc est in universum, tum omnis actio erit in agente, quod absurdum, quia actio transiens non est in agente, sed in patiente. Si ergo in quō est potentia, in eō est actus, omnis actio erit in agente.

II. Dicendum, non idem esse, aliquid est alienius, & aliquid est in aliquō. Id quidem, quod est in aliquō, est etiam & dicitur esse illius, quemadmodum dicimus justitiam Aristidis, fortitudinem Scipionis, quod in illis fuerint: dicimus affectus capitis, ventriculi &c. qui in hisce membris sunt. Verū enim, verò potest etiam aliquid esse alienius, ut non in eō, sed extra illud in aliō reverà sit. Sic visio est rei visæ, ut coloris. Est quædam scientia & contemplatio corporum cælestium; nec visio tamen in re visâ, nec contemplatio & scientia illa in corporibus cælestibus inest, sed in vidente & contemplante.

III. Imò in præsentem materiâ suffragantem nobis habemus Aristotelem, qui expressè motum vocat actum τὸ κίνημα III. *Phys. c. III.*